

MİRBƏŞİR-50

BƏRK BUĞDA SORTU

Müəlliflər: Ə.C.Musayev, C.Ə.Əliyev,
V.F.İbadov, M.H.Seyidov,
İ.İ.Hüseynov, Z.H.Xəlilova

Sort 1988-ci ildən Azərbaycan Respublikasının seleksiya nailiyyətlərinin Dövlət reyestrinə daxildir və patentlə mühafizə olunur. Patent №4650

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunda Meksika mənşəli “Pobellon-67” sortunun Şərqi sortu ilə növdaxili hibridləşdirilməsindən fərdi seçmə ilə alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Becərilmə tərzinə görə yazlıq və payızlıq xassəlidir. Bitkinin boyu suvarma şəraitində 100-110 sm olub, yatmaya nisbətən davamlıdır. Orta yetişəndir, Şərqi sortu ilə eyni vaxtda yetişir.

Növmüxtəlifliyi leukurumdur. Sünbülü prizmaşəkillidir və çox sıxdır. Sünbülün pulucuğu yumru-oval, aydın damarlıdır. Til dişi qısa və itidir. Sünbülçük pulcuğunun çiyini biçimlidir. Qılçıqları uzun, zəif dağılan, kobud və dişlidir. Sortun dənisi çox iri, şırımın xarakteri dərin olmayıb, rəngi ağ, şüşəvari və oval formadadır.

Məhsuldarlığı: Suvarma şəraitində sortun orta məhsuldarlığı 4,80 t/ha olmuş və standart sortdan 0,98t/ha artıq məhsul alınmışdır. Potensial məhsuldarlığı 5,5-6,0 t/ha-dır.

Dənin keyfiyyəti: 1000 dəninin kütləsi 43-52 qramdır. Dənin makaron keyfiyyəti yaxşıdır, dəndə zülalın miqdarı 13-16%, kleykovinanın miqdarı isə 24-33%-dir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Sort sürmə və pas xəstəlikləri ilə zəif, septarioz və unlu şəh xəstəlikləri ilə orta dərəcədə sirayətlənir. Sortun qısa davamlılığı zəifdir. Quraqlığa və tökülməyə davamlıdır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Sort respublikanın suvarılan və dəmyə bölgələrində rayonlaşdırılmışdır. Suvarma bölgələrində əsasən pambıq və digər cərgəarası becərilən bitki sələfindən, dəmyə bölgələrdə isə qara herikdən sonra əkilməsi daha münasibdir.

Səpin müddəti: Dağətəyi dəmyə şəraitində optimal səpin müddəti sentyabrın sonundan oktyabrın əvvəlinədək, suvarılan aralıq rayonlarda isə oktyabrın 20-dən noyabr ayının 10-dəkdir. Bu sort pambıq sələfindən sonra noyabr ayının sonuna doğru səpilsə belə, normal məhsul almaq mümkündür.

Səpin norması: Dağətəyi dəmyə şəraitində optimal səpin norması hektara 3,0-3,5 milyon, suvarma şəraitində isə 3,5-4,0 milyon cücərən toxum hesab olunur. Gecikmiş səpinlərdə normanı 10 % artırmaq lazımdır.

Gübrə norması: Yüksək və keyfiyyətli dən məhsulu almaq üçün şum altına təsiredici maddə hesabı ilə hektara 70-90kg fosfor, 40-60kg kalium gübrələri və 80-120 kq azot gübrəsi isə iki dəfə yemləmə şəklində verilməlidir.

QARAQILÇIQ-2

BƏRK BUĞDA SORTU

**Müəlliflər: C.Ə.Əliyev, E.H.Qazıbəyova,
Ə.C.Musayev, S.A.Səfərov,
V.F.İbadov, G.Ə.Əhmədov**

Sort 1990-cı ildən Azərbaycan Respublikasının seleksiya nailiyyətlərinin Dövlət reyestrinə daxildir və patentlə mühafizə olunur. Patent №5249

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunda yerli Qaraqılçiq cortu ilə Norin-10 sortunun çarpazlaşdırılmasından çox qatlı fərdi seçmə yolu ilə alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort yarımpayızlıq xassəli olub, qısaboyludur (78-85sm), yatmaya qarşı davamlıdır, tez yetişəndir, kollanması yüksəkdir, bitkinin rəngi boruya çıxma fazasında açıq-yaşıl rəngdədir.

Növmüxtəlifliyi apulikumudur. Sünbülü silindirik şəkilli, iridir, sıxlığı orta dərəcədədir. Qılçıqları uzun, azacıq kobud, zəif dişli, qara rəngdədir. Sünbülcük pulcuqları uzunsov, oval, sıx tüklü, iri və qırmızımtıl rəngdədir. Sortun dənə orta irilikdə, şırımın xarakteri dayaz, rəngi ağ, şüşəvari olub, yarımuzun və qayəsi çılpaqdır.

Məhsuldarlığı: Sortun orta məhsuldarlığı 6,0 t/ha olmuşdur. Rayonlaşmış bərk buğda sortlarından 0,5-0,8 t/ha yüksək məhsul verməsi ilə fərqlənir. Respublikanın bərk buğda əkilən bütün bölgələrində bu sorta yüksək məhsuldarlığına görə üstünlük verilir. Potensial məsuldarlığı 7,0-8,0 t/ha-dır, təsərrüfat şəraitində yüksək aqrotexniki qulluq fonunda 6,0-7,0 t/ha məhsul alınmışdır.

Dənənin keyfiyyəti: 1000 dənənin kütləsi 45-50 qramdır. Dənənin şüşəvariliyi 96-100%, dənədə zülalın miqdarı 15,0-16,0%, kleykovinanın miqdarı 28-32%-dir. Ümumi makaron keyfiyyəti çox yüksəkdir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Pas xəstəliklərinə, unlu şəhə, bərk sürməyə davamlıdır, toz sürməyə zəif sirayətlənə bilir. Sortun qısa və quraqlığa davamlılığı azdır.

Becərmə bölgələri və sələfləri: Sort Azərbaycanın suvarılan, dağətəyi düzən suvarılan, dağətəyi səhra və aşağı dağlıq bölgələrində becərmək üçün rayonlaşdırılıb. Suvarma bölgələrində əsasən pambıq sələflərindən, dəmyə bölgələrində isə qara herikdən sonra əkilməsi münasibdir.

Səpin müddəti: Optimal səpin müddəti oktyabr ayının 20-dən noyabrın 15-dəkdir. Lakin gecikmiş əkinlərlə də səpmək olar.

Səpin norması: Optimal səpin müddətində suvarma şəraitində hektara 4,0-4,5 milyon, dəmyə şəraitində 3,5-4,0 milyon cücərən toxum hesabı ilə səpilməlidir.

Gübrə norması: Yüksək və keyfiyyətli dənə məhsulu almaq üçün hektara təsiredici maddə hesabı ilə 90-120 kq fosfor, 50-60 kq kalium və 90-120 kq azot gübrələri verilməlidir.

TƏRTƏR

BƏRK BUĞDA SORTU

**Müəlliflər: Ə.C.Musayev, C.Ə.Əliyev,
V.F.İbadov, M.H.Seyidov,
A.A.Hüseynzadə**

Sort 1992-ci ildən Azərbaycan Respublikasının seleksiya nailiyyətlərinin Dövlət reyestrinə daxildir və patentlə mühafizə olunur. Patent №00001

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET İnstitutunda İtaliya mənşəli “Georgio 447” sortunun “Məhsuldar” sortu ilə növdaxali hibridləşdirilməsindən alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort intensiv tipli olub, həyat tərzi payızlıqdır, yatmaya tam davamlıdır. Bitkisinin boyu 90-95 sm-dir. Vegetasiya müddəti 180-218 gündür. Gec yetişkəndir, kollanması yaxşıdır. Bitkinin kollanması orta vəziyyətdədir. Boruya çıxma dövründə bitkinin rəngi yaşıldır.

Növmüxtəlifliyi provensialedir. Sünbülün uzunluğu və sıxlığı ortadır. Sünbüllük pulcuğu iti, uzunsov-oval, zəif sivrilənmişdir, çiyini isə ensiz və çıxıntılıdır. Qılçıqları uzun, qara rəngli, kobud və zəif dağılındır. Sünbüldə dənələrin sayı 50-52 ədəddir.

Məhsuldarlığı: Tərtər Bölgə Təcrübə Stansiyasında sortun orta məhsuldarlığı suvarmada 6,39 t/ha olub, standart sortdan 1,38 ton artıq məhsul vermişdir. Sortun potensial məhsuldarlığı 6,5-7,0 t/ha-dır.

Dənin keyfiyyəti: Dəni çox iridir. 1000 dənənin kütləsi 53-58 qramdır. Dənənin şüşəvariliyi 90-100%, dənədə zülalın miqdarı 15,4-16,0%, kleykovinanın miqdarı 28-30%-dir. Makaron keyfiyyəti qənaətbəxşdir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Pas və unlu şəh xəstəlikləri ilə zəif, gövdə pası ilə orta dərəcədə sirayətlənir. Sürmə xəstəliklərinə qarşı davamlıdır. Qısa davamlılığı zəifdir.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Sort əsasən Respublikanın suvarılan düzən bölgələrində becərilməsi təklif olunur. Pambıq və digər cərgəarası becərilən bitkilərdən sonra əkilməsi daha münasibdir.

Səpin müddəti: Optimal səpin müddəti oktyabrın ikinci yarısından noyabrın birinci ongünlüyü aralığı hesab olunur. Gecikmiş əkinlərdə pambıq sələfindən sonra da səpmək olar.

Səpin norması: Hektara 4,0-4,5 milyon cücərmə qabiliyyətinə malik toxum səpilməlidir. Səpin müddəti gecikdirilmiş sahələrdə bu normanı 10% artırmaq alar.

Gübrə norması: Sortun yüksək məhsuldar olmasını nəzərə alaraq yüksək aqrofonda becərilməlidir. Belə ki, şum altına təsiredici maddə hesabı ilə hektara 90-100 kq fosfor, 50-60 kq kalium və yeşləmə şəklində isə 80-100 kq azot gübrəsi verilməsi məsləhətdir.

VÜQAR

BƏRK BUĞDA SORTU

**Müəlliflər: C.Ə.Əliyev, E.H.Qazıbəyova,
Ə.C.Musayev, S.A.Səfərov,
V.F.İbadov, Ş.A.Əhmədov**

Sort 1994-cü ildən Azərbaycan Respublikasının seleksiya nailiyyətlərinin Dövlət reyestrinə daxildir və patentlə mühafizə olunur. Patent №00007

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunda Meksika mənşəli Oviaçik-65 bərk buğda sortu ilə yerli Şərqi sortunun növdaxili hibridləşməsindən fərdi seçmə aparmaqla alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort yarımpayızlıq xassəli olub orta boyludur (85-90 sm), orta tezyetışəndir, vegetasiya müddəti 192-220 gündür, kolları yüksəkdir, quraqlığa davamlıdır. Bitkinin rəngi inkişaf dövründə açıq-yaşıldır.

Növmüxtəlifliyi leukurumdur. Sünbülü ağ rəngli, prizmatik, xırda, sıx, əyilməyəndir. Sünbülçük pulcuğu kütdür, dişləri qısa və itidir. Qılçıqları uzun, ağ, kobud, dişvari və zəif şaxəlidir. Sortun dənə orta irilikdə, şırımın xarakteri orta, rəngi ağ, şüşəvari olub, uzun və qayəsi çılpaqdır.

Məhsuldarlığı: Orta məhsuldarlığı suvarmada 6,73t/ha olub standart sortlardan hektara 1,5-2,0 ton artıq dən məhsulu vermişdir. Potensial məhsuldarlığı suvarmada 6,0-7,0 t/ha-dır. Dəmyə şəraitində hektardan 3,5-4,5 ton dən məhsulu almaq mümkündür. Gecikmiş əkinlərdə də nisbətən yüksək məhsul verir.

Dənə keyfiyyəti: 1000 dənənin kütləsi 50-55 qramdır, dənənin şüşəvariliyi 85-99%, dənə zülalın miqdarı 14-15%, kleykovinanın miqdarı 28-30%-dir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı. Pas xəstəliklərinə, unlu şəhə, bərk sürməyə davamlıdır. Rayonlaşmış bərk buğdalara nisbətən quraqlığa davamlıdır. Şaxtaya davamlılığı zəifdir.

Becərilmə bölgələri və səlfləri: Sort suvarma bölgələri üçün rayonlaşsa da, nəmliklə təmin olunmuş dəmyə bölgələrdə də becərilməsi məqsədəuyğundur. Cənubi Muğanda geniş əkin sahələrinə malikdir. Sələf kimi pambıq, digər cərgəarası becərilən bitkilər, dəmyədə isə qara heriyin götürülməsi daha səmərəlidir.

Səpin müddəti: Sortun optimal səpin müddəti oktyabrın ikinci və noyabrın birinci on günlərləri aralığı hesab olunur.

Səpin norması: Suvarma şəraitində 4,0-4,5 milyon, dəmyə şəraitində isə 3,5-4,0 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur. Gecikmiş əkinlərdə bu normanı 10% artırmaq lazımdır.

Gübrə norması: Yüksək və keyfiyyətli dən məhsulu almaq üçün hektara təsiredici maddə hesabı ilə 80-100 kq fosfor, 50-60 kq kalium və 90-120 kq azot gübrələri verilməlidir.

ŞIRASLAN-23

BƏRK BUĞDA SORTU

**Müəlliflər: C.Ə. Əliyev, E.H. Qazıbəyova,
Ə.C. Musayev, R.U. Mahmudov,
S.A.Səfərov, M.H.Seyidov**

Sort 1996-cı ildən Azərbaycan Respublikasının seleksiya nailiyyətlərinin Dövlət reyestrinə daxildir və patentlə mühafizə olunur. Patent №00023

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunda yerli Şərq sortu ilə Meksika mənşəli Oviaçik-65 sortunun növdaxili hibridləşdirilməsindən qısa boyluluğuna, tezyetişkənliyinə və başqa təsərrüfat əhəmiyyətli xüsusiyyətlərinə görə fərdi seçmə aparmaqla alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort qısa boylu (82-85 sm), intensiv tiplidir, yatmaya qarşı davamlıdır, yarım payızlıqdır, tezyetişəndir, Şərq sortundan 5-8 gün tez yetişir. Kollanması yaxşıdır.

Növmüxtəlifliyi leukurumdur. Sünbüclüklərin uzunluğu və sıxlığı ortadır, prizmatikdir, qılçıqları uzun və ağ rəngdədir. Sünbüldə dənələrin sayı 50-54 ədəddir.

Məhsuldarlığı: Sortun üçillik məhsuldarlığı suarmada 5,8-6,2 t/ha tərtibində olmuşdur. Quraqlıq illərində rayonlaşmış sortlardan 0,5-0,8 t/ha çox məhsul verir. Sortun potensial məhsuldarlığı 6,0-7,0 t/ha-dır.

Dənin keyfiyyəti: Dəni iridir, 1000 dənənin kütləsi 50-54 qramdır. Dəndə zülalın miqdarı 14,0-15,5%, kleykovinanın miqdarı 28,0-30,0%-dir. Dəni şüşəvaridir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Pas və unlu şəh xəstəliklərinə, bərk və toz sürməyə qarşı və quraqlığa davamlıdır.

Becərilmə bölgələri və saləfləri: Suvarılan və qışı mülayim olan dəmyə bölgələrdə becərilməsi tövsiyə olunur. Suarmada pambıq və digər cərgəarası becərilən bitkilərdən, dəmyədə isə qara və bitkili heriklərdən sonra əkilməsi daha münasibdir.

Səpin müddəti: Optimal səpin müddəti oktyabrın ikinci yarısından noyabrın birinci yarısına qədər olan dövr hesab olunur.

Səpin norması: Optimal səpin norması hektara 4,0-4,5 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Sort yüksək aqrofondada becərməyə tələbkardır. Şum altına təsiredici maddə hesabı ilə hektara 80-120 kq fosfor, 50-60 kq kalium gübrələri, 100-120 kq azot gübrəsi isə yemləmə şəklində iki dəfəyə verilməsi məsləhətdir.

TURAN

BƏRK BUĞDA SORTU

Müəlliflər: Ə.C.Musayev, C.Ə.Əliyev,
V.F.İbadov, M.H.Seyidov,
F.Ş.Mahmudov, A.A.Hüseynzadə

Sort 1999-cu ildən Azərbaycan Respublikasının seleksiya nailiyyətlərinin Dövlət reyestrinə daxildir və patentlə mühafizə olunur. Patent №00045

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunda bərk buğda hibridləri qarışığından çoxqatlı fərdi seçmə yolu ilə alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sortun boyu orta hündürlükdədir (106-114 sm), yatmaya davamlıdır. Vegetasiya müddəti 218-230 gün olub, Qaraqılçığ 2 sortundan 5-7 gün gec yetişir. Kollanması yaxşıdır. Cücərtilər və vegetasiyanın boruya çıxma fazasında yarpaqların rəngi açıq yaşıldır və mum təbəqəsi ilə örtülür.

Növmüxtəlifliyi leukomelandır. Sünbülü orta irilikdə iyvari formasındadır. Sünbülçük pulcuğu uzunsov oval, kil dişi qısa iti, çiyin forması biçimlidir. Qılçıqları uzun, paralel, kobud, rəngi isə qaradır. Sortun dənisi iri, şırımın xarakteri dayaz, rəngi ağ və yumurtavari formadadır.

Məhsuldarlığı: Tərtər Bölgə Təcrübə Stansiyasında sortun orta məhsuldarlığı suvarmada 7,05 t/ha olub, rayonlaşmış sortlardan 0,6-0,8 ton artıq məhsul vermişdir. Potensial məhsuldarlığı 7,0-7,5 t/ha-dır.

Dənin keyfiyyəti: 1000 dəninin kütləsi 50-61 qramdır. Dənin şüşəvariliyi 80-100%, dəndə zülalın miqdarı 14,5-15,5 %, kleykovinanın miqdarı 28-30%-dir. Dənin makaron keyfiyyəti yaxşıdır.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Pas və unlu şəh xəstəliklərinə qarşı davamlı, bərk sürmə ilə zəif sirayətlənir. Azərbaycanın suvarılan aralıq bölgələrində yaxşı qışlayır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Qarabağ, Mil və Şirvan düzünün suvarma şəraitində becərilməsi tövsiyə olunur. Pambıq və digər cərgəarası becərilən bitkilərdən sonra əkilməsi daha münasibdir.

Səpin müddəti: Sort üçün optimal səpin müddəti oktyabr ayının ikinci və üçüncü on günlükləri aralığı hesab olunur. Bununla belə, pambıq sələfindən sonra gecikmiş əkinlərdə yüksək məhsul almaq mümkündür.

Səpin norması: Hektara 4,0-4,5 milyon cücərən toxum səpilməlidir. Gecikmiş səpinlərdə səpin normasını 10% artırmaq lazımdır.

Gübrə norması: Sortun yüksək məhsuldar olmasını nəzərə alaraq yüksək aqrofonda becərilməsi tövsiyə olunur. Belə ki, hektara təsiredici maddə hesabı ilə 80-100 kq fosfor, 60 kq kalium və 100-120 kq azot gübrələrinin verilməsi məsləhətdir.

BƏRƏKƏTLİ-95

BƏRK BUĞDA SORTU

Müəlliflər: C.Ə.Əliyev, E.H.Qazıbəyova,
R.U.Mahmudov,
Ə.C.Musayev, .F.İbadov,
M.H.Seyidov

Sort 1999-cu ildən Azərbaycan Respublikasının seleksiya nailiyyətlərinin Dövlət reyestrinə daxildir və patentlə mühafizə olunur. Patent №00044

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunda yerli Qırmızı buğda sortu ilə Qaraqılçiq-2 sortunun növdaxili hibridləşməsindən yüksək məhsuldarlığına, keyfiyyətinə və ekstremal amillərə davamlığına görə fərdi seçmə aparmaqla yaradılmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort intensiv tipli olub, orta boyludur (88-97 sm), yarım payızlıqdır, vegetasiya müddəti 210-219 gündür, kolları yaxşıdır, bitkinin boruya çıxma dövründə rəngi açıq yaşıldır.

Növmüxtəlifliyi hordeiformadır. Sünbülü qırmızı rəngdə, prizmatik formadadır. Sünbüclükləri sıx yerləşmişdir, qılçıqları uzun və qırmızımtıl rəngdədir. Qılçıqları uzun, dişli və qırmızıdır. Sortun dənisi iri, şırımın xarakteri orta dərinlikdə, rəngi ağ və uzunsovdur.

Məhsuldarlığı: Sortun təsərrüfat şəraitində optimal qida rejimində orta məhsuldarlığı 5,0 t/ha-dan çox olmuşdur. Sortun potensial məhsuldarlığı suvarmada 7,0-8,0 t/ha-dır.

Dəninin keyfiyyəti: 1000 dəninin kütləsi 56-60 qramdır. Dəninin şüşəvariliyi 85-90%, dəndə zülalın miqdarı 13,5-14,5%, kleykovinanın miqdarı 26,0-28,0%-dir.

Xəstəlik və iqlim şəraitinə davamlılığı: Pas, unlu şəh, sürmə xəstəliklərinə, quraqlığa və şaxtaya davamlıdır.

Becərilmə bölgələri və sələfləri: Suvarma, dağətəyi və dəmyə bölgələrində becərilməsi təklif olunur. Suvarmada pambıq, cərgəarası becərilən bitkilərdən, dəmyə şəraitində isə qara və bitkili heriklərdən sonra əkilməsi daha münasibdir.

Səpin müddəti: Sort üçün optimal səpin müddəti oktyabrın ikinci yarısından noyabrın birinci yarısınaqədər olan dövr hesab olunur.

Səpin norması: Hektara 4,0-4,5 milyon cücərmə qabiliyyəti olan toxum səpilməlidir. Səpin müddəti gecikdirilmiş sahələrdə bu normanı 10% artırmaq olar.

Gübrə norması: Sort yüksək aqrofonda becərilməyə tələbkardır. Şum altına təsiredici maddə hesabı ilə hektara 90-100 kq fosfor, 50-60 kq kalium və 100-120 kq azot gübrəsi isə yemləmə şəklində iki dəfəyə verilməsi məsləhətdir.

ƏLİNCƏ-84

BƏRK BUĞDA SORTU

Müəlliflər: C.Ə.Əliyev, E.H.Qazıbəyova,
R.U.Mahmudov, Ə.C.Musayev,
V.F. İbadov, M.H.Seyidov

Sort 2000-ci ildən Azərbaycan Respublikasının seleksiya nailiyyətlərinin Dövlət reyestrinə daxildir və patentlə mühafizə olunur. Patent №00048

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunda yerli Şərq sortu ilə Vüqar sortunun növdaxili hibridləşməsindən məhsuldarlığına, keyfiyyətinə və başqa təsərrüfat əhəmiyyətli xüsusiyyətlərinə görə fərdi seçmə aparmaqla alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort intensiv tipli olub, orta boyludur (85-95 sm), yatmaya qarşı davamlıdır, yarım payızlıqdır, tezyetişkəndir, kollanması yaxşıdır, vegetasiya müddəti 210-215 gündür.

Növmüxtəlifliyi leukurumdur. Sünbülün uzunluğu və sıxlığı orta, silindrik formadadır. Sünbülçük pulcuğu uzunsov-oval, zəif sinirlənmişdir. Sünbülü və qılçıqları ağ rəngdədir. Sortun dənə iri, şırımım xarakteri orta dərinlikdə, rəngi ağ və uzunsovdur.

Məhsuldarlığı: Sortun təsərrüfat şəraitində orta məhsuldarlığı 5,5-6,0 t/ha tərtibində olmuşdur. Bu da rayonlaşmış sortlardan 0,8-1,0 t/ha çoxdur. Sortun potensial məhsuldarlığı suvarmada 7,5-8,5 t/ha-dır.

Dənin keyfiyyəti: 1000 dənənin kütləsi 55-60 qramdır. Dənənin şüşəvariliyi 88-92%, zülalın miqdarı 13-15%, kleykovinanın miqdarı 26-28%-dir. Makaron keyfiyyəti yaxşıdır.

Xəstəlik və iqlim şəraitinə davamlılığı: Pas və unlu şəh xəstəliyinə davamlıdır, bərk sürməyə zəif sirayətlənir. Quraqlığa davamlıdır, qısa davamlığı zəifdir.

Becərilmə bölgələri və saləfləri: Mülayim qışı olan dəmyə və suvarılan düzən bölgələrdə becərilməsi məsləhət görülür. Pambıq və digər cərgəarası becərilən bitkilərdən, qara və bitkili heriklərdən sonra əkilməsi daha münasibdir.

Səpin müddəti: Optimal səpin müddəti oktyabrın ikinci yarısından noyabrın birinci on günlüyünə qədər olan dövr hesab olunur.

Səpin norması: Hektara 4,0-4,5 milyon cücərmə qabiliyyətinə malik toxum səpilməlidir. Səpin müddəti gecikdirildikdə bu norma 10% artırılmalıdır.

Gübrə norması: Sort yüksək aqrofonda becərilməyə tələbkardır. Şum altına hektara təsiredici maddə hesabı ilə 90-120 kq fosfor, 50-60 kq kalium, 80-120 kq azot gübrəsi isə yemləmə şəklində iki dəfə verilməlidir.

QARABAĞ

BƏRK BUĞDA SORTU

**Müəlliflər: C.Ə.Əliyev, Ə.C.Musayev,
V.F.İbadov, F.Ş.Mahmudov,
M.H.Seyidov, M.Q.Əhmədov,
M.N. Mahmudov**

Sort 2008-ci ildən Azərbaycan Respublikasının seleksiya nailiyyətlərinin Dövlət reyestrinə daxildir və patentlə mühafizə olunur. Patent №00102

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunda Tunis mənşəli Bida NP ilə yerli Tərtər sortlarının növdaxili hibridləşdirilməsindən fərdi seçmə aparılmaqla yaradılmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort payızlıq xassəli olub, ortaboyludur (97-104 sm), ortayetişəndir, kollanması yüksəkdir, bitkinin rəngi boruyaçıxma fazasında açıq-yaşıl rəngdədir. Bitkinin gövdəsi möhkəm olub, yatmaya tam davamlıdır. Vegetasiya müddəti 188-193 gün olub, standart sortdan 3-5 gün gec yetişir.

Növmüxtəlifliyi provinsialedir. Sünbülü iyvari şəkilli, qara rəngli, orta irilikdə və sıxlıqdadır. Qılçıqları uzun, paralel, kobud dişli, qara rəngdədir. Sünbücük pulcuqları uzunsov oval, qısa və sinirlidir. Sortun dənisi iri, şırımın xarakteri orta, rəngi ağ, forması uzunsovdur.

Məhsuldarlığı: Sortun yüksək aqrotexniki qulluq şəraitində məhsuldarlığı 5,5-7,5 t/ha tərtibində tərəddüd etmişdir. Rayonlaşmış bərk buğda sortları ilə müqayisədə 0,5-0,8 t/ha artıq məhsulu verməsi ilə fərqlənir. Potensial məsuldarlığı suvarmada 7,0-8,0 t/ha-dır.

Dənin keyfiyyəti: 1000 dəninin kütləsi 55-59 qramdır. Dənin şüşəvariliyi 98-100%, dəndə zülalın miqdarı 14,0-16.2%, kleykovinanın miqdarı 27-29%-dir. Ümumi makaron keyfiyyəti çox yüksəkdir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Pas xəstəliklərinə, unlu şəhə, bərk sürməyə davamlı, quraqlığa isə orta davamlıdır. Qışlaması yaxşıdır.

Becərmə bölgələri və sələfləri: Respublikanın bərk buğda əkilən suvarılan aran, dağətəyi və düzən dəmyə bölgələrdə becərilməsi tövsiyə olunur. Suvarma bölgələrində əsasən pambıq sələflərindən, dəmyə bölgələrində isə qara herikdən sonra əkilməsi münasibdir.

Səpin müddəti: Optimal səpin müddəti oktyabr ayının 20-dən noyabrın 10-dəkdir.

Səpin norması: Optimal səpin müddətində suvarma şəraitində hektara 4,0-4,5 milyon, dəmyə şəraitində 3,5-4,0 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Yüksək və keyfiyyətli dən məhsulu almaq üçün hektara təsiredici maddə hesabı ilə 90-120 kq fosfor və 50-60 kq kalium və 90-120 kq azot gübrələri verilməlidir.

TƏRTƏR-2

BƏRK BUĞDA SORTU

**Müəlliflər: C.Ə.Əliyev, Ə.C.Musayev,
V.F.İbadov, M.H.Seyidov, M.N.
Mahmudov**

Sort 1996-cı ildə Seleksiya Nailiyyətlərinin Sınağı və Mühafizəsi üzrə Dövlət Komissiyasına təqdim edilmişdir.

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunun Tərtər Bölgə Təcrübə Stansiyasında yerli Tərtər sortundan çoxqatlı fərdi seçmə yolu ilə alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort ortaboyludur (108-114 sm), yatmaya qarşı davamlıdır, həyat tərzı payızlıqdır, gec yetişəndir. Vegetasiya müddəti suvarmada 217-222 gün təşkil edir. Kollanması yaxşıdır. Yarpaqların rəngi kollanma vaxtı açıq yaşıl və orta dərəcədə mum təbəqəsi ilə örtülmüşdür. Tökülməyə davamlıdır.

Növmüxtəlifliyi provensialedir. Sünbülü iyvari, qara və orta irilikdədir. Sünbül pulcuğunun forması uzunsov oval, sinirlənməsi zəif, çiyinin ölçüsü qısa, forması içəri əyiləndir. Qılçıqlar uzun, paralel, rəngi qaradır. Sortun dənı iri, şırımın xarakteri orta, rəngi ağ, forması uzunsov və qayəsi çılpaqdır.

Məhsuldarlığı: Sortun orta məhsuldarlığı suvarmada 5,89 t/ha olub, standart sortdan 0,4-0,6 t/ha yüksək olmuşdur. Sortun potensial məhsuldarlığı 6,5-7,5 t/ha-dır.

Dənın keyfiyyəti: 1000 dənın kütləsi 58-60 qramdır. Dənın şüşəvariliyi 95-100%, dəndə zülalın miqdarı 15-16%, kleykovinanın miqdarı 29-32%-dir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Pas xəstəliklərinə orta davamlı və bərk sürməyə isə orta həssasdır. Şaxtaya davamlılığı zəifdir.

Becərmə bölgələri və sələfləri: Sortun respublikanın suvarılan düzən bölgələrində becərilməsi tövsiyə edilir. Pambıq və digər cərgəarası becərilən bitkilərdən sonra əkilməsi daha münasibdir.

Səpin müddəti: Sort üçün optimal səpin müddəti oktyabrın ikinci və üçüncü ongünlükləri aralığı hesab olunur.

Səpin norması: Optimal səpin müddətində hektara 4,0-4,5 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur

Gübrə norması: Sort torpaq münbitliyinə tələbkardır. Şum altına təsiredici maddə hesabı ilə hektara 80-120 kq fosfor, 50-60 kq kalium gübrələrinin, 90-100 kq azot gübrəsinin isə yemləmə şəklində iki dəfəyə verilməsi məsləhətdir.

YAQUT

BƏRK BUĞDA SORTU

**Müəlliflər: Z.A.Məmmədov, Ə.C.Musayev,
Z.İ.Əkpərov, R.U.Mahmudov,
M.H.Seyidov**

Sort 1998-ci ildə Seleksiya Nailiyyətlərinin Sınağı və Mühafizəsi üzrə Dövlət Komissiyasına təqdim edilmişdir.

Mənşəyi: Sort Azərbaycan ET Əkinçilik İnstitutunun Tərtər Bölgə Təcrübə Stansiyasında növlərərası uzaq hibridləşdirilməsindən (F./Atlas 66 x SRA-Cin.171/ x Atlas 66) alınmışdır.

Ümumi xüsusiyyətləri: Sort ortaboylu (98-101 sm) olub, yatmaya və tökülməyə qarşı davamlıdır. Vegetasiya müddəti 192-198 gün təşkil edir. Kolun forması yarım dik durandır, yarpaqları açıq yaşılıdır və mum təbəqəsi ilə örtülür.

Növmüxtəlifliyi herdeiformadır. Sünbülü silindrik formada, orta uzunluqda (9-10 sm) və sıxlıqda, qırmızı rəngdədir. Sünbül pulcuğu lansetvari formada, zəif sinirlənmiş və çiyinsizdir. Qılçıqları uzun düz, xarakteri orta kobudluqda və rəngi qırmızıdır. Sortun dənisi orta irilikdə, uzunsov oval, şırımın xarakteri dayaz, rəngi ağ, qayəsi tüksüzdür.

Məhsuldarlığı: Sortun Tərtər BTS-də orta məhsuldarlığı suvarmada 6,52 t/ha olub, standart sortdan 1,1-1,4 t/ha yüksək olmuşdur. Sortun potensial məhsuldarlığı 7,5-8,5 t/ha-dır.

Dənin keyfiyyəti: 1000 dəninin kütləsi 48-50 qramdır. Dənin şüşəvariliyi 85-97%, dəndə zülalın miqdarı 14-15%, kleykovina 26-28%-dir.

Xəstəliklərə və iqlim şəraitinə davamlılığı: Pas və sürmə xəstəliklərinə orta davamlıdır. Quraqlığa davamlıdır, qışlaması yaxşıdır.

Becərmə bölgələri və salafı: Respublikanın suvarma və təmin olunmuş dəmyə bölgələrində becərməsi məsləhət görülür. Pambıq və digər cərgəarası becərilən bitkilərdən sonra əkilməsi daha münasibdir.

Səpin müddəti: Sort üçün optimal səpin müddəti oktyabrın ikinci və üçüncü on günlükləri aralığı hesab olunur.

Səpin norması: Optimal səpin müddətində hektara səpin norması 4,0-4,5 milyon cücərən toxum səpilməsi tövsiyə olunur.

Gübrə norması: Şum altına təsiredici maddə hesabı ilə hektara 70-90 kq fosfor, 50-60 kq kalium gübrələrinin, 90-100 kq azot gübrəsinin isə yemləmə şəklində iki dəfəyə verilməsi məsləhətdir.